סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ב, 2022
מספר השאלון: 1262
קובץ: תשובות סופיות

תנ"ך

שאלון 1262 (אקסטרניים)

הוראות לנבחן

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ב, 2022
מספר השאלון: 1262
תנ"ך
הוראות לנבחן
א. משך הבחינה: שעה וחצי.
מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות – (2×40) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי הבחירה – (1×20) – 20 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ב. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך עברי שלם בלי פירושים ובלי תוספות. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
ג. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.
כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
בהצלחה!

כללי המענה במועד זה (חורף תשפ"ב): כללי המענה מודפסים בשאלון עצמו, בראש כל פרק: פרק ראשון (סיפורי ראשית העולם והאנושות) – שתי השאלות 1–2 (40 נקודות לכל שאלה), ובכל שאלה סעיף א' חובה (25 נקודות) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ג' (15 נקודות) = 80; פרק שני (נושאי הבחירה: על אהבה וחסד או בין שאול לדוד) – שאלה אחת מתוך 3–4, כל הסעיפים = 20. החלוקה 80 + 20 תואמת את מכתב הפיקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי על מבנה שאלון 1262 (15.12.20). מסמך התובנות של הפיקוח לחורף תשפ"ב (09.03.22) מתייחס לשאלון 1262 ואינו מזכיר הקלה נוספת. לא נמצא מסמך רשמי הקובע למועד זה הקלה מעבר למודפס, ולכן מובא כאן המבנה כפי שהודפס בשאלון.
הערה לפתרונות: בפסוקים המצוטטים השם המפורש נכתב בצורת ה' (גם עם אותיות שימוש: וַה', לַה'), כמו בשאלון.

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות

שאלה 1

א. (1) "ויכלו השמים והארץ וכל צבאם" (ב, א) – הבריאה כבר הושלמה בסוף היום השישי; ביום השביעי אין שום מעשה בריאה, ופסוקים א׳–ג׳ הם סיכום/נספח (גם נוסחת "ויהי ערב ויהי בקר" חסרה ביום השביעי). (2) שתיים מתוך: היום השביעי נזכר שלוש פעמים בשני פסוקים (ב, ב–ג) – הדגשה; אלוהים מברך ומקדש את היום השביעי (ב, ג) – הקדושה הראשונה בתורה, ניתנת לזמן ולא לנברא; "ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו" (ב, ב) – השלמת הבריאה קשורה ביום השביעי, המנוחה היא תכלית המעשה.

ב. (1) שמות: נימוק תאולוגי־קוסמי – "כי ששת ימים עשה ה׳ את השמים ואת הארץ... וינח ביום השביעי" (כ, יא): האדם שובת כמו ה׳ ומעיד על הבריאה. דברים: נימוק היסטורי־חברתי – "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים" (ה, טו), "למען ינוח עבדך ואמתך כמוך" (ה, יד): זיכרון השעבוד והחובה לתת מנוחה לחלש. (2) בבראשית השבת היא של אלוהים בלבד – הוא שובת, מברך ומקדש את היום (ב, ב–ג), ואין בה ציווי לאדם; בשמות ובדברים היא מצווה לישראל ולכל בני הבית: בנים, עבדים, בהמה וגר (כ, י; ה, יד). הסבר: בראשית מתאר את סדר העולם לפני שיש עם ישראל – הקדושה נקבעת בזמן עצמו; בשמות ובדברים, בברית שבין ה׳ לעמו, הקדושה הזאת הופכת לחוק החל על החברה כולה.

ג. (1) א. תפיסת זמן חדשה: חלוקת זמן שאינה נקבעת לפי תנועת גרמי השמיים ("זמן האלים", זמן הטבע), אלא שבוע של ששת ימי מעשה ויום מנוחה – "זמן אנושי". ב. השקפה חברתית שוויונית: השבת רואה ב"זמן האדם" את המפתח לחלוקת הזמנים – יום מנוחה לכולם, לכל אדם במידה שווה. (2) לפי פרת השבת נועדה לאדם (זמן אנושי, שוויון חברתי). אין התאמה מלאה לבראשית ב, א–ג: שם השבת היא של אלוהים – הוא שובת, מברך ומקדש את היום, והאדם אינו נזכר. אפשר גם (התאמה חלקית): גם בבראשית היום השביעי אינו נקבע לפי המאורות (שנבראו לימים, לשנים ולמועדים, א, יד), אלא הוא יחידת זמן שאינה תלויה בטבע.

שאלה 2

א. (1) כלפי ה': מתעלם מאזהרת ה' (ד, ז) ואינו עונה לה; משקר לה' ומתחצף – "לא ידעתי השמר אחי אנכי" (ד, ט). כלפי הבל: רוצח את אחיו – "ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו" (ד, ח), ומתנער מאחריות לו (ד, ט). כלפי האדמה: מטמא אותה בדם – האדמה "פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך" (ד, יא), "קול דמי אחיך צעקים אלי מן האדמה" (ד, י). (2) העונש תואם את החטא: א. האדמה שספגה את הדם היא מקור הקללה – "ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה" (ד, יא). ב. קין, "עבד אדמה" (ד, ב), שהשקה את האדמה בדם – האדמה לא תיתן לו את כוחה (ד, יב). אפשר גם: מי שעקר את אחיו מן העולם ייעקר ממקומו – "נע ונד תהיה בארץ" (ד, יב).

ב. (1) הצעה: אם תיטיב את דרכך – "שאת": פניך יינשאו (לעומת "נפלו פניך"), תתקבל ותימחל; החטא אורב, אך "ואתה תמשל בו" – בידך להתגבר עליו. ה' מעודד ומציע דרך תיקון. איום: אם לא תיטיב – "לפתח חטאת רבץ": החטא כחיה טורפת הרובצת בפתח, "ואליך תשוקתו" – הוא רוצה לתפוס אותך; "שאת" גם במובן נשיאת עוון ועונש – אזהרה מפני התוצאות. (2) למשל: הדו־משמעות משאירה את הבחירה בידי קין – העתיד תלוי בו; ה' גם מעודד וגם מזהיר, כמו מחנך, כדי לעורר אותו לשלוט ביצרו. אפשר גם: ה' אינו גוזר מראש, אלא פותח שתי דרכים.

ג. (1) העונש אינו חמור: לרוצח לא נגזר מוות, אלא קללה מן האדמה, אובדן כוחה ונדודים – "ארור אתה מן האדמה... נע ונד תהיה בארץ" (ד, יא–יב). העונש לא התממש: ה' שם לקין אות שמגן עליו (ד, טו); "וישב בארץ נוד" (ד, טז) – יושב ולא נודד; נולד לו בן, והוא "בנה עיר" (ד, יז) – היפך "נע ונד". (2) עמדה מנומקת, למשל: לא מסכים במלואה – העונש חמור בעיני קין עצמו, "גדול עוני מנשא" (ד, יג): גירוש מעל האדמה והסתרת פני ה' (ד, יד, טז); ההקלה באה אחרי שקין הודה בכובד עונשו, והיא ביטוי לרחמי ה'. אפשר גם: מסכים – אין עונש מוות, ובסוף קין מתיישב ובונה עיר.

פרק שני – נושאי הבחירה

שאלה 3

א. חלום: "על משכבי בלילות" (ג, א) – הנערה במיטתה בלילה; התרחשויות לא מציאותיות: נערה משוטטת לבדה בלילה בעיר, שואלת את השומרים "את שאהבה נפשי ראיתם" בלי לומר את שמו ולא מקבלת תשובה (ג, ג), ומוצאת אותו מיד – "כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי" (ג, ד) – הגשמת משאלה כבחלום. מציאות: מקומות ודמויות מוחשיים – "בעיר בשוקים וברחבות" (ג, ב), "השמרים הסבבים בעיר" (ג, ג); פעולות מוחשיות ויעד ממשי – "אחזתיו ולא ארפנו עד שהביאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי" (ג, ד).

ב. (1) דמיון: שניהם בלילה ושניהם חסרי מנוחה – "על משכבי בלילות" (ג, א) / "מפחד בלילות" (ג, ח); בשני התיאורים מיטה ושומרים מסביב – "משכבי"/"מטתו", "השמרים הסבבים בעיר" (ג, ג) / "ששים גבורים סביב לה" (ג, ז). הבדלים: הנערה קמה, יוצאת ומחפשת לבדה בעיר (ג, ב), שלמה נשאר במיטתו מוקף גיבורים; את הנערה מניעה אהבה – "את שאהבה נפשי" – ואת שלמה פחד – "מפחד בלילות"; השומרים אצל הנערה זרים ואינם עוזרים, אצל שלמה הם מגינים עליו. (2) עמדה מנומקת, למשל: הנערה – אמיצה ופעילה, יוצאת בלילה לבדה ומשיגה את מבוקשה מתוך אהבה (ג, ב–ד), ואילו שלמה, עם כל הפאר וששים הגיבורים, ישן בפחד (ג, ח). אפשר גם: שלמה – מלך מפואר ביום חתונתו ושמחת לבו (ג, יא).

שאלה 4

א. שלוש מתוך: נחש חונה על יבש ואנשי יבש מבקשים מיד להיכנע – "כרת לנו ברית ונעבדך" (יא, א); נחש מכתיב תנאי משפיל – "בנקור לכם כל עין ימין ושמתיה חרפה על כל ישראל" (יא, ב); זקני יבש מבקשים שבעה ימים לחפש מושיע, ונחש מסכים – בטוח שאין מי שיושיע (יא, ג); בהמשך המצב מתהפך – עמון מוכה "ולא נשארו בם שנים יחד" (יא, יא).

ב. (1) המעשה: שאול ניתח צמד בקר ושלח את הנתחים בכל גבול ישראל. המטרה: לגייס את כל השבטים למלחמה – "אשר איננו יצא אחרי שאול ואחר שמואל כה יעשה לבקרו" (יא, ז); איום ממשי ואות לאחדות. ההשפעה: "ויפל פחד ה' על העם ויצאו כאיש אחד" (יא, ז) – 330,000 איש (יא, ח). (2) צד אחד – מנהיג נמרץ, תקיף ומאיים, יוזם ומארגן צבא גדול (יא, ז–ח). צד שני – מתון, סלחן וענו: מסרב להמית את מתנגדיו – "לא יומת איש ביום הזה" – ומייחס את הניצחון לה': "כי היום עשה ה' תשועה בישראל" (יא, יג).

כל הבגרויות בתנ"ך עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/tanach